

כיצד הדמוקרטים בארצות הברית מתכוונים להתמודד עם סין ומה המשמעויות לישראל

שירה עפרון

אם ג'ו ביידן ייבחר לנשיאות ארצות הברית בנובמבר, איזו גישה יציג ממשלו כלפי סין, וכיצד היא תשפיע על יכולתה של ישראל לנווט במתיחות השוררת בין ארצות הברית לסין? מצע המפלגה הדמוקרטית שהתפרסם לאחרונה מספק מענה לשאלות אלה. מניסוח המצע עולה כי גם במקרה של חילופי שלטון, וושינגטון תמשיך בעמדה הנוקשה הנוכחית כלפי בייג'ינג. למרות זאת, הדמוקרטים מתחייבים לגישה יותר דיפלומטית ורב-צדדית, שתיתקח בחשבון לא רק את האינטרסים של ארצות הברית, אלא גם את אלה של בעלות בריתה. בראש ובראשונה, ישראל צריכה להמשיך במאמציה להתאים את קשריה עם וושינגטון ובייג'ינג לעידן התחרות בין שתי המעצמות הגדולות. בנוסף, על ישראל לנצל את ההזדמנות הטמונה בדגש הדמוקרטי על בריתות, ולהשתתף במאמצים האמריקנים לייצר חלופות להשקעות וליכולות הסיניות בתחומים שונים, ובראשם במחקר ופיתוח טכנולוגיים.

הקונצנזוס כיום גורס שהמדיניות הנוכחית של ארצות הברית כלפי סין הינה חוצת-מפלגות. לכן, פירוש הדבר שהאסטרטגיה של תחרות, שהפכה באחרונה ליריבות, בין וושינגטון לבייג'ינג צפויה להימשך, ללא קשר למנצח בבחירות בנובמבר. ואכן, מאז 2016 התגבשה הסכמה רחבה משני צידי המפה הפוליטית, כמו גם בקרב הציבור והפקידות, כי ארצות הברית וסין לכודות בתחרות בין מעצמות גדולות, כזו השולחת זרועות לתחומי הצבא, הדיפלומטיה, הכלכלה והטכנולוגיה. יחד עם זאת, [המצע](#) החדש שפרסמה הוועדה הדמוקרטית הלאומית ב-24 ביולי מלמד שאם ג'ו ביידן ייבחר לנשיא, ייתכן שהממשל שלו יאמץ גישה מעט שונה כלפי סין. אמנם נוסח המצע עדיין צריך לעבור את אישור הוועידה הדמוקרטית בחודש הבא והוא רק מבטא את את ה"רעיונות והאמונות המובילים" במפלגה הדמוקרטית, אשר לא בהכרח יתורגמו למדיניות. ובכל זאת, המצע מעיד על עמדת הדמוקרטים בנוגע למתיחות בין ארצות הברית וסין, ועמדה זו ברורה: הדמוקרטים ידבקו בעמדה הקשוחה של ממשל טראמפ כלפי סין, אך בו זמנית מבטיחים גישה יותר דיפלומטית ורב-צדדית. לשינוי כזה יהיו השלכות גם על בעלות בריתה של ארצות הברית, וביניהן ישראל.

כמו הרפובליקנים, גם הדמוקרטים רואים בסין סוגיה שנמצאת בראש סדר עדיפויות מדיניות החוץ. בניגוד למצע המפלגה מ-2016, שהזכיר את סין ואת העם הסיני שמונה פעמים, הנוסח השנה מכיל 25 אזכורים. לשם השוואה, רוסיה מוזכרת חמש פעמים בלבד במצע החדש, לעומת שש אזכורים בשנת 2016; איראן ירדה לשבעה אזכורים מ-16 בשנת 2016 (וישראל מוזכרת שש פעמים עכשיו לעומת תשע בשנת 2016). השפה עצמה ממחישה במפורש את עמדתם הקשוחה של הדמוקרטים כלפי סין, כאשר בהינתן נסיבות מסוימות, הם אף מבטיחים לנקוט "פעולה תקיפה" נגד בייג'ינג.

אחד המרכיבים הבולטים במצע הוא הניסיון למתוח ביקורת על גישת ממשל טראמפ ובה בעת להתחייב לגישה לא פחות קשוחה כלפי סין. הדמוקרטים אינם מפקפקים בצורך להתעמת עם סין

כמתחרה שוות ערך - ככל הנראה בעקבות ההאשמה של טראמפ כי ביידן לא יידע לעמוד כראוי מול סין. ואולם הדמוקרטים תוקפים את גישת הממשל הנוכחי כלפי סין בטענה שגישה זו נעדרת תכנון, בלתי יעילה וכושלת בהשגת התוצאות הרצויות עבור העם האמריקני. על פי המצע, הסוגייה המרכזית שבה טיפל הממשל באופן שגוי היא מלחמת הסחר "הפזיזה", שהממשל ניהל "ללא שום תוכנית כיצד לנצח בה", ואשר הביאה לכך שמאות אלפי אמריקנים איבדו את עבודתם. יתר על כן, הדמוקרטים טוענים כי ממשל טראמפ לא היה תקיף מספיק בהגנה על הקניין הרוחני האמריקני, וכי גישתו גרמה ל"מתן משקל יתר לסין, מיליטריזציה מוגזמת של מדיניותנו ופגיעה בעובדים האמריקנים". במקביל, הדמוקרטים מכירים בצורך לעבוד עם סין בשתי סוגיות עיקריות: מניעת תפוצת גרעין ושינויי אקלים. בולטים בהיעדרם שיתוף פעולה במענה לאתגרי בריאות עולמיים והתמודדות עם מגפת הקורונה.

המצע מציין במפורש כי האיום המוביל מכיוון סין אינו צבאי. עם זאת, הוא קובע כי הדמוקרטים יתנגדו לכל תוקפנות מצד סין, במיוחד בים סין הדרומי. בנוסף, הוא שב ומאשר את המחויבות כלפי טייוואן ולחופש הניווט. בנוגע לזכויות אדם, הדמוקרטים מותחים ביקורת על מעשי ממשל טראמפ, מבטיחים לגנות את דיכוי האויגורים ומיעוטים אחרים ועושים שימוש במונח הטעון "מחנות ריכוז". הם גם מתחייבים לעמוד לצדה של הונג קונג, כולל להטיל סנקציות על גורמים רשמיים, אנשים פרטיים ומוסדות שיפגעו באוטונומיה של הונג קונג.

מנסחי המצע הדמוקרטי מאשימים את ממשל טראמפ בכך שהחליש את רשת הבריתות של ארצות הברית, וכחלופה מתחייבים לעבוד במשותף עם בעלי ברית, הן בנושאים פנימיים והן גלובליים, כמו סחר למשל. הדמוקרטים מדגישים כי גישתם כלפי סין תיקח בחשבון לא רק את האינטרסים של ארצות הברית אלא גם את אלה של בנות בריתה, ותבטיח כי היריבות עם סין לא תפגע ביציבות העולמית. אירופה מכונה "שותפה טבעית" של ארצות הברית בתחרות מול סין. הם מציניים את המקורות של העוצמה האמריקנית – פתיחות חברתית, דינמיות כלכלית וכוח הבריתות – כמרכזיים לעיצוב נורמות בינלאומיות שישקפו את הערכים האמריקנים, תוך ביקורת מרומזת על רדיפת סטודנטים ואקדמאים ממוצא סיני בידי הממשל הנוכחי.

ישראל אמנם אינה מוזכרת בהקשר של סין, אולם המצע מלמד שכמו עבור בעלות ברית אחרות של ארצות הברית, שינוי בווינגטון עשוי לשאת השלכות גם לאופן שבו ישראל מנווטת בתווך המתוחות האמריקנית-סינית. ברמה העקרונית, המצע מחזק את ההבנה כי התחרות עם סין היא סוגיה דו-מפלגתית, שתמשיך לתפוס את מרכז הבמה. בהקשר זה, על ישראל להמשיך לפעול להתאמת קשריה עם ווינגטון לעידן של תחרות בין המעצמות הגדולות. ראשית, על ישראל להעמיק את הבנתה בנושא ולהיערך להתפתחות של היריבות האמריקנית-סינית לממדים רחבים יותר, ובכלל זה לטייוואן, להסלמת המתוחות הצבאית בים סין הדרומי, להתנגדות אמריקנית להשפעה הסינית העולמית הגוברת, בין אם דרך יוזמת החגורה והדרך או דרך תפקידים בפורומים וארגונים בינלאומיים; ולתחרות על עליונות טכנולוגית. על ישראל לשים לב גם למתח המתעצם בכל הנוגע לנושאי זכויות אדם, כמו היחס שמקבלים האויגורים ומיעוטים אחרים בסין, והיחס להונג קונג. אמנם רבים מהנושאים הרחבים הללו אינם אינטרס ישראלי ממדרגה ראשונה, אולם הקשרים של ישראל עם ווינגטון ועם בייג'ינג, חרף היותם שונים מאוד באופיים, בכל זאת יושפעו מהם בעתיד. כך למשל, האשמתם של פעילי פרו-דמוקרטיה בהונג קונג כי חברת זיהוי

פלילי ישראלית מסייעת לכאורה למשטרת הונג קונג לפרוץ לטלפונים הניידים של המפגינים, עשויה למשוך יותר תשומת לב בוויינגטון תחת ממשל בידן.

פרסום המצע התרחש במקביל לדיווחים על הבשלת הסכם אסטרטגי ל-25 שנה בין סין לאיראן, שאם ייושם יכלול השקעות מאסיביות בתשתית וטכנולוגיות, הנחות על נפט איראני והתהדקות שיתופי הפעולה הביטחוניים. הקשרים בין סין לאיראן מייצגים התכנסות של האיומים המובילים על ארצות הברית ועל ישראל בהתאמה, והן ממשל טראמפ והן ממשל בידן עתידי מתנגדים לעסקה כזו. אולם ההבדל הוא שממשל בידן ינסה ככל הנראה להחזיר את סין למבנה הדיפלומטי הבינלאומי כדי להתמודד עם איראן ותוכנית הגרעין שלה, כפי שנעשה בתוכנית הפעולה המשותפת - הסכם הגרעין שממנו נסוג הנשיא טראמפ ב-2018 בעידוד ישראלי, ואשר הדמוקרטים סבורים כי הוא עדיין הדרך הטובה ביותר למנוע מאיראן להשיג נשק גרעיני. המצע אינו משקף בהכרח את מדיניותו העתידית של ממשל בידן, אך בזמן שישראל מתאימה את מדיניותה בנושא איראן לשינוי אפשרי בוויינגטון, טוב תעשה אם תנסח עמדה ברורה ביחס לקשריה עם סין, לאור אפשרות הידוק שיתוף פעולה סיני-איראני.

ביידן וצוותו הרשמי הבהירו כי הם לא ייפגשו עם גורמים רשמיים ממשלות זרות במהלך הקמפיין. עם זאת, טוב תעשה ממשלת ישראל אם תפתח ערוץ ישיר ודיסקרטי מול מומחי מדיניות חוץ העשויים למלא תפקיד בממשל בידן העתידי. ערוץ כזה יוכל לעזור לישראל להבין כבר בשלב מוקדם באיזו מידה מתכנן ממשל בידן לבחון מחדש את מדיניות ארצות הברית-סין, מהם הניואנסים העיקריים, וכיצד בדיוק הוא מתכנן לעבוד עם בעלות ברית כדי להתמודד עם האתגר הסיני. דיאלוג פתוח ושקוף בנושא סין יעלה את קשריה של ישראל עם ממשל בידן עתידי על מסלול חיובי, ועשוי לעזור לישראל לעורר רצון טוב גם בנושאים אחרים. בהתחשב בכך שהמתח העיקרי בין ארצות הברית לישראל סביב סין נוגע להשקעותיה של סין בתשתיות וטכנולוגיות ישראליות, על ישראל לבחון מקרוב מהם הקווים האדומים של יועצי בידן בנושא השקעות והעברות טכנולוגיות וידע. הקמתה של הוועדה לבחינה וסינון של השקעות זרות בינואר 2020 הייתה צעד חשוב, אם כי החרגת תחום הטכנולוגיה מהמנדט של הוועדה, לצד אתגרים מבניים אחרים, פוגעים ביכולת שלה להתמודד כהלכה עם החששות האמריקנים החוצים מפלגות.

כמו כן, על ישראל לנצל את ההזדמנות המגולמת בהנחת היסוד של הדמוקרטים בדבר מינוף בריתות, ולמצב עצמה כשותפה מרכזית של ארצות הברית בהקשר הרחב יותר של יחסי ארצות הברית וסין. לשם כך, עליה להמחיש כיצד היא מקפידה לתת מענה לחששות אמריקנים באמצעות פיקוח גובר על השקעות סיניות בתחומים מסוימים, ובמקביל לבקש ייעוד ברור של תחומים שבהם אין שום התנגדות אמריקנית למעורבות ישראלית עם סין. אם בידן ייבחר בנובמבר, ישראל תצטרך לעבוד עמו ועם צוותו על הגברת שיתוף הפעולה האמריקני-ישראלי, תוך התמקדות בתחומים הטכנולוגיים המובילים בתחרות האמריקנית-סינית שבהם ישראל מצופה להגביל את שיתוף הפעולה שלה עם בייג'ינג. אם אכן הדמוקרטים יעניקו עדיפות לשיתופי פעולה עם בעלות ברית לשם יצירת חלופות להשקעות ויכולות סיניות בתחומים מסוימים, הרי שהשתתפות במאמצים אלה, ובמיוחד במו"פ טכנולוגי, עשויה להעלות את קרנה של ישראל כשותפה גלובלית חשובה, וככזאת היא תקבל אור ירוק להמשיך לייצר ולשפר את קשריה עם סין בשאר הנושאים.